

היתר (ראה רש"י ד"ה אין, ותוס' להלן מד, א ד"ה אלא, וכסף משנה חמץ ומצה א, ו, בדעת הרמב"ם שם).

[ב] כזית בכדי אכילת פרס - דין זה נאמר בעיקרו לענין צירוף של מעשי אכילה, שהלכה למשה מסיני שאכילה בתוך כדי אכילת פרס נחשבת לאכילה אחת לענין איסור או מצוה. בסוגייתנו דנים על תערובת שמעורב בה מעט איסור, בשיעור כזה שאם תיאלץ בכדי אכילת פרס, יאכל כזית מן האיסור.

[ג] טעם כעיקר - איסור שנתערב בהיתר על ידי בישול, או לח בלח, אף אם הוא מיעוט בתערובת, אם יש בו בנותן טעם, דהיינו שטעמו מורגש בתערובת, אינו מתבטל, לפי שטעמו של האיסור נחשב כעיקרו וכממשו. בסוגייתנו דנים על מקור דין זה, והאם הוא מדאורייתא או מדרבנן. [על ההבדל בין דין זה לדין 'היתר מצטרף לאיסור', ראה להלן בסמוך ולהלן (מד, ב ד"ה טעם כעיקר)].

אין היתר מצטרף לאיסור וכו', שהאוכל חצי כזית איסור וחצי כזית היתר שאינם מעורבים זה בזה, או שהם מעורבים אלא שאין באיסור בנותן טעם, פטור, שאין ההיתר מצטרף להשלים את השיעור של מעשה האכילה [אבל אם האיסור וההיתר מעורבים זה בזה ויש באיסור בנותן טעם, חייב מדין 'טעם כעיקר', אף שאין כזית באיסור] (רש"י כאן ולהלן מד, ב ד"ה חייב, וקובץ שיעורים אות קעד. בטעם הדבר, ראה להלן בסמוך).

חזין מאסורי גזיר, שהאוכל חצי כזית ענבים יחד עם חצי כזית לחם, אף אם אינם מעורבים זה בזה, או שמעורבים אבל אין באיסור בנותן טעם, חייב (ראה רש"י כאן ולהלן מד, א ד"ה אפילו וחי' הרי"ם כאן בדעתו; ר"ש טבול יום ב, ג, בדעת רש"י). וטעם הדבר, משום ששיעור כזית נצרך בשביל ליתן שם אכילה חשובה, וכאשר אוכל כזית, יש שם אכילה חשובה לכל חלק וחלק מהכזית, ובאיסורים שנתחדש בהם דין 'היתר מצטרף לאיסור', מצטרף חלק ההיתר ליתן שם של אכילה חשובה גם על חלק האיסור [אמנם בשאר האיסורים, צריך שכל אכילת האיסור בפני עצמה תהא אכילה חשובה של כזית] (ראה חי' הרי"ם. וראה חי' רבי שמואל שיעורים על סדר הדין, קנן, והוסף, שבמאן מוכח שדין כזית הוא דין במעשה אכילה ולא בחפצא של האיסור).

ויש סוברים, שדין 'היתר מצטרף לאיסור' נאמר רק כאשר האיסור וההיתר מעורבים זה בזה (ראה תוס' ד"ה כמאן), שלדעתם גדר דין 'היתר מצטרף לאיסור' הוא שההיתר נהפך לאיסור כאשר בלוע בו איסור [בניגוד לדעה הראשונה, הסוברת שההיתר נשאר בהיתר אלא שמצטרף לשיעור, ולכן מצטרף גם כשאינו בלוע בו] (קובץ שיעורים אות קעד). ויש שפירשו, שגם לדעה זו יסוד הדין הוא כפי שנתפרש לפי הדעה הראשונה [שההיתר לא נהפך לאיסור, אלא שאכילת הכזית נותנת שם אכילה חשובה על כל חלק ממנו], אלא שיש תנאי שלא יצטרפו כי אם באופן שההיתר והאיסור מעורבים זה בזה (חי' רבי שמואל שם, קג). ואין זה שייך לדין 'טעם כעיקר', שלדעתם לא נתחדש בדין 'טעם כעיקר' אלא שלא יתבטל האיסור ברוב, אבל ההיתר נשאר בהיתרו, ואינו לוקה אלא אם אכל כזית שלם מהאיסור [בניגוד לדעה הראשונה, שאם יש באיסור בנותן טעם לוקה על כל כזית מהתערובת]. ואילו בדין 'היתר מצטרף לאיסור' התחדש, שחייבים גם על כזית שמעורב בו איסור והיתר (ראה קובץ שיעורים שם).

והני נשי הואיל ולינתהו בקום אכול מצה וכו'. ואין אומרים שאדברה נקיש לחומרא שכשם שמוזהרות באכילת חמץ כך מוזהרות על אכילת מצה [כפי שאכן דורשת הגמ' להלן], כי אף שהכלל הוא שמקיישים לחומרא, כאן היה צד להקיש לקולא, משום שדרך הפסוקים להתפרש תחילתם לפי סופם, וכיון שבסוף הפסוק מוזכרת חובת אכילת מצה, יש לומר שבה תלוי איסור חמץ (תוס' ד"ה סלקא). ומטעם נוסף יש צד להקיש לקולא, בגלל הגזירה שווה ט"ו ט"ו ט"ו מחג הסוכות, המלמדת שיש לפטור נשים ממצה כמו שפטורות מסוכה (תוס' שם), אלא שאלמלא ההיקש [המובא בגמ'] בין איסור אכילת חמץ למצות אכילת מצה, היה צריך להעדיף את ההיקש שהושוו איש לאשה לכל העונשים שבתורה, ורק לאחר צירוף ההיקש של מצה וחמץ יחד עם הגזירה שווה לחג הסוכות, דנה הברייתא לפטור נשים מאיסור אכילת חמץ (מהרש"א).

נשים חייבות פאכילת מצה דבר תורה שפאמר וכו'. אבל אין לחייבן משום 'שאף הן היו באותו הנס' [כדרך שחייבות משום כך בארבע כוסות ובמקרא מגילה], שטעם זה אינו מועיל לחייבן אלא רק מדרבנן (תוס' מגילה ד, א ד"ה שאף; מהר"ם חאוהו לעיל ע"א), או משום שכנגד טעם זה יש מקום לפטורן משום ההיקש של 'ט"ו ט"ו לחג הסוכות שהן פטורות בו (תוס' שם).

מסתברא קאי באוכלין מרבה אוכלין, שהפסוק 'כל אוכל חמץ' האמור לענין כרת, נאמר על האדם האוכל את החמץ, ואילו הפסוק 'כל מחמצת' האמור לענין האזהרה, נאמר על המאכל (רש"י). אכן, לאחר שהתרבו נשים לענין כרת, ממילא חזר הדין שנשים שוות לאנשים בכל פרטי הדינים, ולכן הן נכללות גם באזהרה של חמץ, ולא רק בעונש [וכמו כן האזהרה של 'כל מחמצת' מוסבת גם עליהן] (מהרש"א).

ורבי אליעזר אימא וכו' כי כל לרבות את עירובו, שגם בתערובת חמץ היא ענוש כרת, שכיון שאי אפשר לרבות אוכלים מרובים מאכלים (רש"י), ולמרות שיש דרשה נוספת [המובאת לעיל (ע"א)] שרק על חמץ דגן גמור ענוש כרת, אבל על עירובו בלאו, היה מקום לחלק בין סוגי תערובת חמץ, שיש כמה סוגים של תערובות בדרגות חומרא שונות [כפי שיתבאר בהמשך הסוגיות], והיה מקום לומר שתערובת שדינה חמור בכרת, ותערובת שדינה קל בלאו, או שהיה מקום לומר שעל תערובת חמץ היא ענוש כרת, והפסוק הממעט מכרת ידרש לענין חמץ נוקשה (פני הושע).

כל איסורין שבתורה וכו'. **הקדמה:** סוגיית הגמ' שלפנינו עוסקת בשלשה כללים בצירוף של איסור והיתר הנאכלים או המעורבים יחד:

[א] היתר מצטרף לאיסור - כגון האוכל חצי כזית איסור וחצי כזית היתר, שברוב דיני התורה אינו חייב [שגם לסוברים ש'חצי שיעור אסור מהתורה', אין נענשים על כך (תוס' להלן מד, א ד"ה לענין)], אך באיסורים מסימיים יש סוברים ש'היתר מצטרף לאיסור' וחייב. ונחלקו תנאים באלו איסורים נאמר דין זה [וראה ביאורנו להלן (מד, א ד"ה אמר ליה) בדעת אביי]. ונחלקו ראשונים האם מדובר דוקא באופן שהאיסור וההיתר מעורבים זה בזה (וכמו שיבואר להלן), והאם דין זה נאמר גם באופן שיש רוב של